

PROVINCIE FLEVOLAND

FLEVOLAND
INNOVATIEF
EN
ONDERNEMEND

100 JAAR ZUIDERZEEWET

LEVEN MET WATER

EEN PLAN VAN AANPAK OVER HOE PROVINCIE FLEVOLAND DE KRACHTEN BUNDELT OM IN HET KADER VAN '100 JAAR ZUIDERZEEWET' IN 2018 DE UNIEKE GESCHIEDENIS VAN NEDERLAND EN HET VERHAAL VAN FLEVOLAND VOOR HET VOETLICHT TE BRENGEN

Inhoud

Voorwoord

Context: '100 jaar Zuiderzeewet'

Onderzoeksopdracht: afbakening en doelstelling

Ideeën: '100 jaar Zuiderzeewet'

Organisaties en Draagvlak

Conclusies en Aanbevelingen

Mogelijke aanpak

Bijlage: Gesprekspartners Verkenning

Voorwoord

Op 14 juni 2018 is het honderd jaar geleden dat de Zuiderzeewet van kracht werd.

In 1918 ging Nederland van start met de uitvoering van het grootste waterstaatswerk dat ooit in de wereld is ondernomen.

De wet legde niet alleen de basis voor het ontstaan van nieuw land: Flevoland. Ook vormt de Zuiderzeewet de basis voor de leidende rol van Nederland en het Nederlandse bedrijfsleven in het internationale watermanagement.

Een prestatie van wereldformaat, waar wij in Nederland nauwelijks bij stilstaan.

Honderd jaar Zuiderzeewet is een heel bijzonder moment. Niet alleen voor Flevoland, maar ook voor Nederland om echt stil te staan bij de actualiteit van onze geschiedenis, en onze betekenis voor de wereld in de toekomst.

In de afgelopen maanden heb ik als kwartiermaker '100 jaar Zuiderzeewet' een verkenning gedaan en uiteenlopende organisaties en partijen binnen en buiten Flevoland gesproken. Met als doel:

te inventariseren of er draagvlak en enthousiasme is voor het uitdragen van het thema '100 jaar Zuiderzeewet' en te onderzoeken waar de provincie op in zou moeten zetten.

Ik heb gesproken met cultuurdragers, waaronder theatergezelschappen, expertisecentra voor cultuureducatie en amateurkunst, kunstenaars, musea, servicecentrum voor bibliotheken, bedrijven in watermanagement, natuur en belangenorganisaties, kennisinstellingen en overheden. Van lokale insteek tot nationaal en internationaal perspectief. Van boswachter tot Nederlands eerste Watergezant.

Dat leverde een schat aan ideeën, plannen en voornemens op over het vieren van '100 jaar Zuiderzeewet'. En - heel belangrijk - tevens een positief antwoord op de vraag: 'Leeft

het onderwerp '100 jaar Zuiderzeewet' en is er draagvlak voor het uitrollen van activiteiten onder een gezamenlijke vlag?'.

In dit plan van aanpak schets ik naast conclusies van de verkenning en aanbevelingen ook een mogelijke aanpak om het vieren van '100 jaar Zuiderzeewet' tot een gezamenlijk succes te maken. En zo de unieke geschiedenis van Nederland en het verhaal van Flevoland voor het voetlicht te brengen.

*Marilou Keller, kwartiermaker
'100 jaar Zuiderzeewet'*

01 | Context: '100 jaar Zuiderzeewet'

01

02

03

04

05

06

2018 een bijzonder jaar: '100 jaar Zuiderzeewet' en 'Nederland Waterland'

Nederland en water zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden en internationaal aansprekend. Daarom zet het NBTC (Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen), samen met Zeeland, Zuid-Holland, Flevoland, Overijssel, Friesland, Noord-Holland en Rijksoverheid voor Cultureel Erfgoed 'Nederland Waterland' internationaal op de kaart: "In 2018 is er extra dynamiek rondom het thema water in Nederland. Dan wordt onder andere het beleefcentrum van de nieuwe Afsluitdijk geopend. Tevens is het 100 jaar geleden dat de Zuiderzeewet werd aangenomen. Voor NBTC Holland Marketing reden om 2018 uit te roepen tot themajaar Nederland Waterland".

Nederland Waterland-lijn

Op 4 oktober 2016 werd in Zeeland de Nederland Waterland-lijn gelanceerd. Door 13 beroemde watericonen met elkaar te verbinden, ontstaat er voor - met name internationale én zakelijke toeristen - volop mogelijkheden om te beleven hoe wij in Nederland met water omgaan. Want dat is en blijft uniek in de wereld.

Dankzij deze marketingstrategie staan de Amsterdamse grachten in één lijn verbonden met watericonen als de Deltawerken, Kinderdijk, Flevoland, Giethoorn, de polders Schermer en Beemster, het Ir. D.F. Woudagemaal en de Afsluitdijk. Nederland wordt visueel weergegeven

als een metrolijnennetwerk in een stad, dit geeft de korte afstanden in Nederland weer. Deze strategie van het NBTC heeft de naam Holland City meegekregen.

Flevoland neemt binnen de verhaallijn Nederland Waterland een bijzondere plek in. De Flevolandse iconen van deze lijn zijn Urk, Schokland en Batavialand. De voormalige eilanden Urk en Schokland staan wereldwijd symbool voor het leven met (en strijd tegen) water. Bovendien is Schokland als eerste Nederlandse monument opgenomen op de Werelderfgoedlijst van UNESCO.

Toerisme Flevoland is voor Flevoland trekker en aanspreekpunt om deze iconen ook goed op de kaart te zetten.

NBTC Holland Marketing

Flevoland groots voorbeeld voor mondiaal waterbeheer

Flevoland is de jongste provincie en totaal anders dan de rest van Nederland. Ooit bestond Flevoland uit alleen maar water. Nu is het de grootste polder ter wereld. Zes meter onder zeeniveau (NAP) vinden we uniek gebied met een bijzondere geschiedenis die teruggaat

tot in de prehistorie, prachtige nieuwe natuur, revolutionaire kunst en architectuur, en achter de dijken weidse wateren. In Flevoland lopen wij letterlijk over de bodem van de Zuiderzee. Flevoland laat zien hoe het Nederlandse waterbeheer mensen een nieuwe toekomst biedt. Mondiaal is Flevoland een groots voorbeeld van wateraanpak en oplossingen voor waterproblemen. Voor de provincie Flevoland is niet alleen het gezamenlijk inzetten op de groeiende groep (buitenlandse) toeristen een van de speerpunten voor de komende jaren. Voor Flevoland is het juist nu een uitgelezen kans om zich nationaal en internationaal op de kaart te zetten als de jongste en daardoor meest onderscheidende provincie van Nederland. Het thema '100 jaar Zuiderzeewet' leent zich uitstekend om hier een extra impuls aan te geven.

Historische context

Al vanaf halverwege de 17e eeuw waren er plannen voor de drooglegging van de Zuiderzee als beveiliging tegen watersnoodrampen. Deze waren tot de 19e eeuw technisch en financieel niet haalbaar. In 1891 werkte ingenieur Cornelis Lely samen met de Zuiderzeevereeniging een plan uit voor de afsluiting van de Zuiderzee en de inpoldering ervan. Een jarenlange voortslepende discussie om deze plannen te realiseren volgde. Mede door de Watersnood van 1916, waarbij op 13 en 14 januari

01

01

02

03

04

05

06

op vele plaatsen de dijken in Friesland, Overijssel, Gelderland, Utrecht en Noord-Holland doorbraken, werd uiteindelijk de urgentie gevoeld om de plannen van Lely te verwezenlijken.

Op 21 maart 1918 wordt de Zuiderzeewet door de Tweede Kamer aangenomen. Nadat op 13 juni 1918 ook de Eerste Kamer met de Zuiderzeewet instemde, werd de Zuiderzeewet op 14 juni 1918 in het Staatsblad afgekondigd. Het belang dat gehecht werd aan de start van het Zuiderzeeproject blijkt wel uit de oproep in het Staatsblad aan de Nederlandse bevolking om de vlag uit te hangen:

“Ongetwijfeld zullen vele landgenoten hun vreugde tot uiting willen brengen over dit heugelijke feit dat wellicht de belangrijkste gebeurtenis vormt in onze binnenlandse geschiedenis sedert de laatste honderd jaar”.

Onder leiding van Cornelis Lely begint het grootste inpolderingsproject aller tijden in de wereld: het Zuiderzeeproject. Met Flevoland als resultaat.

Het Zuiderzeeproject begint met de drooglegging van de Wieringermeer

(1930) en de aanleg van de Afsluitdijk (1932). Door de aanleg van de Afsluitdijk verandert de onstuimige en zoute Zuiderzee in het kalmere en zoete IJsselmeer en is er een opslagvoorziening voor zoet water gecreëerd. Achtereenvolgens worden de Noordoostpolder (1942), Oostelijk Flevoland (1957) en Zuidelijk Flevoland (1968) gecreëerd. Deze voorzien in een behoefte aan landbouwgrond, ruimte voor woningbouw als overloopgebied voor de drukke randstad en de creatie van nieuw recreatiegebied en nieuwe natuur.

De vierde geplande polder, de Markerwaard, werd uiteindelijk nooit aangelegd. De dijken werden al wel aangelegd: in 1957 die van Noord-Holland naar Marken en in 1976 de dijk Enkhuizen-Lelystad. Vanaf de jaren 70 kwamen er steeds meer protesten tegen de inpoldering van de Markerwaard, omdat het als een belangrijk natuurgebied werd beschouwd. Uiteindelijk werd in de jaren '90 van de 20e eeuw de inpoldering van de Markerwaard definitief afgeblazen. Op 1 januari 1986 wordt Flevoland officieel de nieuwste en 12e provincie van Nederland. ■

02 | Onderzoeksopdracht: afbakening en doelstelling

01

02

03

04

05

06

“Op 14 juni 1818 is het 100 jaar geleden dat de Zuiderzeewet van kracht werd. De wet legde de basis voor Flevoland. Dat gaan wij vieren en zo benutten wij een mooie kans om uit te dragen wat Flevoland te bieden heeft. Hiervoor reserveren we 0.1 miljoen uit eenmalige middelen.”

Op grond van bovenstaande uit het Flevoland Coalitieakkoord 2015-2019 heeft Provincie Flevoland een kwartiermaker ‘100 jaar Zuiderzeewet’ aangesteld.

Opdrachtformulering

- Breng de verschillende stakeholders binnen en buiten Flevoland in kaart die belangstelling hebben zich op dit onderwerp te willen profileren en een rol hierin willen spelen;
- Haal ideeën op bij de verschillende stakeholders, inventariseer welke rol zij willen spelen, welke middelen zij kunnen inzetten, in hoeverre zij dit onder een gemeenschappelijke paraplu willen uitvoeren, wat zij kunnen inbrengen en nodig hebben om dit tot een (gezamenlijk) succes te kunnen maken;

- Toets in hoeverre de verschillende stakeholders een regiefunctie aan de provincie Flevoland toedichten;
- Organiseer draagvlak voor het gezamenlijk uitrollen van activiteiten onder een gemeenschappelijke vlag.

Werkwijze en Aanpak

- Maken van een grove sectorenindeling ten behoeve van de opdracht;
- Bepalen van sectoren waarbinnen zich voor het project kansrijke organisaties bevinden;
- Voeren van gesprekken met vertegenwoordigers van de diverse organisaties (zie bijlage);
- Ophalen van ideeën, inventariseren en beschrijven;
- Behoeften inventariseren van partijen;
- Conclusies, aanbevelingen en cruciale succesfactoren bepalen.

Onderdeel van de opdracht is om zoveel mogelijk vertegenwoordigers van organisaties te spreken die een bijdrage willen en kunnen leveren aan het vieren van '100 jaar Zuiderzeewet'. Dit zijn vertegenwoordigers uit de sectoren cultuur, recreatie, toerisme, belangenorganisaties op het gebied van waterbeheer en promotie van Nederland, bedrijfsleven, met name binnen het watermanagement en overheden.

Er is bewust voor gekozen om met vertegenwoordigers vanuit verschillende lagen binnen de gekozen organisaties te spreken. Op deze wijze is het mogelijk een participatieve aanpak vanuit verschillende invalshoeken in kaart te brengen. ■

03 | Ideeën: '100 jaar Zuiderzeewet'

In dit hoofdstuk volgt een opsomming van de geïnventariseerde ideeën, onderverdeeld in verschillende categorieën. Sommige ideeën zijn nog pril en in het eerste stadium van ontwikkeling. Anderen, zoals de Wereld Atlas Polderlandschappen van Nieuwland Erfgoed/Batavialand en de Technische Universiteit van Delft, zijn in een vergevorderd stadium uitgewerkt en praktisch klaar voor werving van de aanvullende financiering en uitvoering.

Iconen en blijvende herinneringen in het landschap

Fysiek

- *Iconen of kunstwerken* met een relatie tot '100 jaar Zuiderzeewet':
 - Realisatie en feestelijke onthulling van het kunstwerk Deltagoot in het Waterloopbos van Natuurmonumenten. Het ontwerp en projectplan is gemaakt, fondsenwerving is gestart;

- Realisatie en feestelijke onthulling van een icoon de Glazendijk in combinatie met dijkinnovatieproject. Momenteel loopt er een marktverkenning naar de haalbaarheid.
- De realisatie en feestelijke onthulling van het achtste en nieuwste Landschaps-kunstwerk met het thema '100 jaar Zuiderzeewet'.

Virtueel

- *Productie van een Virtual Reality Experience APP Sense of Place*

Via een telefoon APP ontvouwt zich op een eigentijdse en toegankelijke manier het historisch perspectief van markante plekken in Flevoland. Het is mogelijk om van geselecteerde plekken met een paar klikken op de telefoon diverse lagen in tijd te zien, waardoor er een koppeling gemaakt wordt tussen verleden, heden en toekomst. Het uitgangspunt hierbij is het principe van 'Sense of Place': elke plaats draagt geheimen in zich die door kunst, kennis, cultuur (of een combinatie ervan) beleefd kunnen worden. Elke app-plek kan daarmee gebruikt worden voor kunst en cultuuruitingen ('In real life Augmented Reality'). Maar ook voor bewustwording: hoe hoog komt het water bij een dijkdoorbraak. Of: wat is het verhaal van

Schokland (met gebruik van 'story telling')? Elke geadopteerde plek wordt een brandpunt van kennis, kunst en cultuur, en kan ook over de tijd heen veranderen. De APP kan zo ingericht worden dat er 'selfies', geplaatst in een historische omgeving, gemaakt kunnen worden.

Om een '*urge to travel*' voor internationale bezoekers te creëren, is een unieke gebeurtenis op een uniek moment en plaats nodig. Dat kan door te zorgen voor een bijzondere programmering in 2018, waarin de diverse activiteiten elkaar kunnen versterken, en met de organisatie van een bijzonder Event. Maar vooral ook door te kiezen voor iets dat iconisch, substantieel en blijvend is, en waarmee Flevoland bekend en aantrekkelijk wordt voor internationale bezoekers. Bijvoorbeeld door het unieke verhaal van Flevoland, het leven op de zeebodem en onder NAP, aansprekend te verbeelden. Of door een icoon dat voor hét fotomoment voor de toerist in Nederland zorgt. Een icoon, zoals een glazen dijk. Of door het goed

positioneren van de bestaande iconen Urk, Schokland, Batavialand en andere bijzondere plaatsen in Flevoland. Ook het Waterloopbos heeft de potentie om een icoon te worden, mits zij beter wordt gepositioneerd. In het Waterloopbos werden in de jaren 50 en 60 van de vorige eeuw grote zeearmen en havens van na de oorlog, zoals de Deltawerken, maar ook veel buitenlandse havens op schaalmodel, ontwikkeld. Het kunstwerk de Deltagoot kan een belangrijke bijdrage leveren om van het Waterloopbos een icoon te maken.

De productie van de Virtual Reality Experience APP Sense of Place versterkt de beleving van de Flevolandse iconen.

Stakeholders: Deltares, Bureau voor Toerisme Flevoland, Provincie Flevoland, Rijkswaterstaat i.s.m. Culturele Hoofdstad Leeuwarden 2018 plus andere partners die een plek kunnen adopteren.

Publicaties

Uiteenlopende organisaties hebben het voornemen om een boek in 2018 uit te brengen.

- *Eigen uitgave*

Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer (in het kader van 50 jaar Oostvaardersplassen), Vereniging Vrienden van de Markerwaard, Genootschap Flevo gaan ieder een eigen boek uitgeven. Elk met een andere inval- en publieksgroep.

- *Wereld Atlas Polderlandschappen*

Nieuwland Erfgoed/Batavialand en de Technische Universiteit Delft zijn in een vergevorderd stadium met de ontwikkeling en fondsenwerving voor een uitgave van Wereld Atlas Polderlandschappen, plus een conferentie en mogelijk een reizende internationale tentoonstelling over polderlandschappen. De polders van het Zuiderzeeproject komen hierin expliciet aan bod, niet alleen vanwege hun eigen karakteristieken, maar vooral omdat ze voor de inrichting van een aantal polders in de wereld als inspiratiebronnen hebben gegolden en soms zelfs rechtstreekse voorbeelden waren. De Wereld Atlas richt zich op een internationaal publiek.

• *Uitgave Flevolandse geschiedenis*

Het Cornelis Lelycentrum van Batavialand overweegt om in 2018 de provinciale geschiedenis van Flevoland in een publicatie uit te geven. Er zijn al veel facetten van de Flevolandse geschiedenis in aparte monografieën gepubliceerd. Nu lijkt de tijd gekomen om een integraal verhaal te maken (zoals andere provincies ook al deden).

• *Water Meets land/Man Made Land*

Een Flevolandse schrijver opdracht geven om in het kader van '100 jaar Zuiderzeewet' een (kinder)boek over Flevoland te laten schrijven en/of het boeken weekgeschenk.

*Idee van Servicecentrum Flevomeer
Bibliotheken (SFB), Genootschap Flevo.*

Documentaires

• *Documentaire over 'Flevoland de grootste Polder ter Wereld'*

Diverse documentairemakers hebben het voornemen om een documentaire te maken. Twee daarvan zitten al in de fase van onderzoek, het verder ontwikkelen van het script en zoeken van financiers en partners. Tevens zijn zij in bespreking met een aantal Nederlandse omroepen om de documentaire in 2018 op de Nederlandse televisie en wellicht ook op een of meerdere buitenlandse zenders te vertonen.

• *Symphony for Flevoland*

Gemodelleerd naar de 'Symphony for Yorkshire' kan er een 'Symphony for Flevoland' worden gecomponeerd. Flevolandse (amateur)koren, orkesten en andere artistieke gezelschappen voeren in het Flevolandse landschap de symphonie uit. Hiervan wordt een film gemaakt, en uitgezonden.

*Idee van Centrum voor Amateurkunst
Flevoland en omroep Flevoland.*

Locatie theater en muziek

- *"Reis van land en water", reizend locatietheater op markante plekken*, zoals de verschillende Land Art locaties en/of dijken en gemalen in de provincie, mogelijk aangevuld met voorstellingen rondom het IJsselmeer, de Randmeren of andere plekken. De verbindende schakels zijn het thema 'Nieuwland en water' en de verplaatsbare zeecontainers die onderdeel vormen van het decor. Dit reizend locatietheater biedt een uitgelezen kans om een verbindende schakel te zijn tussen het noordelijk, oostelijk en zuidelijk Flevoland. Maar ook tussen de provincies die

participeren binnen het themajaar 'Nederland Waterland'. Het biedt de verschillende gemeenten de mogelijkheid om een eigen plek binnen de programmering te adopteren en samen met de cultuurdragers te kijken naar de beste invulling in het programma voor het betreffende gebied. In de Noordoostpolder kan er bijvoorbeeld de verbinding worden gelegd met de tulpenroute, terwijl in Almere de nadruk op de zakelijke dienstverlening kan worden gericht. De te gebruiken zeecontainers kunnen op verschillende manieren worden ingericht en gesponsord worden door het bedrijfsleven.

- *De voorstelling Mare van Vis-à-Vis* kan in 2018 in reprise worden genomen. Voor deze voorstelling wordt een speciale waterbassin opgebouwd. Ook stelt Vis-à-Vis op het terrein een bioscoop-zeecontainer op, waarin films kunnen worden vertoond. Vis-à-Vis speelt met het idee om op het terrein een doorzichtige waterbak te plaatsen, die het publiek laat zien en ervaren hoever zij zich onder NAP bevinden.

‘Mare’ wordt een avontuurlijke ‘water roadmovie’. De rijke ervaring van Vis-à-Vis met het medium water en de mogelijkheden om op eigen terrein een bassin aan te leggen, beloven nieuwe fantasievolle speciale effecten voor het publiek.

- **Passie in de Polder** dat door het Centrum Amateurkunst Flevoland wordt georganiseerd kan in 2018 in het teken van ‘100 jaar Zuiderzeewet’ staan. Amateurgezelschappen vanuit heel Flevoland (vanuit de disciplines theater, beeldende kunstenaars, blaas-ensembles, koren en andere kunstenaars) kunnen op een bijzondere locatie werken ten uitvoer brengen.
- **Hommage aan de ‘Zwemfilm’** Amateurdansers en wedstrijd schoonzwemmers maken een choreografie van een waterballet gebaseerd op bestaande Hollywoodse zwemfilmklassieker(s). Ook een mogelijkheid is een nieuw, speciaal voor deze gelegenheid gemaakte, choreografie onder leiding van een gerenommeerde regisseur of choreograaf. Flevoland brengt met dit waterballet een ode aan de zwemfilms (musicals met een waterthema), die wereldwijd hun hoogtepunt beleefden in de jaren 40.

- **Apollo Ensemble** De bustour Festival Travelling in Baroque kan worden uitgebreid naar heel Flevoland met speciale aandacht voor de verschillende locaties en hun geschiedenis, gebruik en toekomst. In 2018 zou dit een extra accent kunnen krijgen middels een 4 daagse Flevotour.

Stakeholders: diverse cultuurdragers waaronder Vis-à-Vis, Bonte Hond, Kubus, Centrum voor Amateurkunst Flevoland, Flevoland Expertisecentrum voor Cultuureducatie, Apollo Ensemble, Nieuwland Erfgoed/Batavialand, XL de Ateliers, Prins te Paard, Land Art Live, Flevolandschap, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer.

Educatie programma's en activiteiten gericht op Flevolandse jeugd

- **Educatieprogramma's voor basis- en voortgezet onderwijs** in de vorm van theater, beeldende kunst, workshops en excursies rondom ‘100 jaar Zuiderzeewet’. In het basisonderwijs kan het thema aangereikt worden via de

projectweken die de Culturele Haven al jaarlijks organiseert op scholen. In 2018 volgen meer dan 6000 leerlingen op meer dan 30 basisscholen hun cultuurlessen, workshops en excursies over erfgoed, theater, beeldende kunst en muziek rond Flevoland. In het voor- en najaar zijn er projectweken op scholen. Daarin staat (de geschiedenis en omgeving van) Flevoland centraal. In de projectweken van 2018 kan ingegaan worden op het thema ‘100 jaar Zuiderzeewet’. Leerlingen kunnen daarbij een grote provinciebrede tentoonstelling maken met daarin muziekstukken, theatrale performances, locatietheater, films, beeldende kunstwerken en dit presenteren op bijzondere plekken.

- ‘Revolution Starts Now’ van **jeugd-theatergroep** de Bonte Hond kan speciaal voor het themajaar 2018 opnieuw in productie worden gebracht. De voorstelling gaat over twee jonge mensen die een revolutie willen beginnen. Net als destijds de Afsluitdijk een revolutie was. Maar hoe begin je een revolutie in deze tijd waarin

zo veel al geregeld is? Is er nog plek voor vernieuwers?

Met deze voorstelling sluiten de makers helemaal aan op het thema '100 jaar Zuiderzeewet'.

- *Jongeren Water debat* voor middelbare scholieren georganiseerd door de Waterschappen in samenwerking met het onderwijs.
- *De dag van de Zuiderzeespelen voor basisonderwijs* naar analogie van de koningsspelen, maar dan met specifieke water activiteiten.

Stakeholders: Culturele Haven, Kubus/FleCK, Bonte Hond, KAF, Nieuw Land Erfgoed/Batavialand, Stichting de Verbeelding, Waterschap Zuiderzeeland

Museale en andere tentoonstellingen met het thema '100 jaar Zuiderzeewet'

- *Een schatkamerexpositie 'Rijksmuseum in Batavialand'*
Mogelijke samenwerking van het Rijksmuseum en Nieuwland/Batavialand voor een expositie. Met

stukken/artefacten uit de collectie van het Rijksmuseum die betrekking hebben op de Zuiderzeewet.

- *Diverse exposities vanuit een historisch perspectief op de Zuiderzeewet* met een doorkijk naar heden en toekomst, georganiseerd door de verschillende musea in en rondom Flevoland.
- *Reizende Internationale tentoonstelling* over Polderlandschappen door Nieuwland Erfgoed/Batavialand en de Technische Universiteit Delft.
- Daarnaast kunnen kunstenaars worden uitgenodigd om *kunstwerken met als thema 100 jaar Zuiderzeewet* voor exposities aan te leveren.
- De Flevolandse bibliotheken hebben collecties, materialen en informatie over de Zuiderzee en kunnen samen met NieuwLand/Batavialand *thema-collecties* voor scholen maken.
- *Verhalen/gedichten, foto of film prijsvraag met expositie*
Prijsvraag voor het in beeld brengen

van het verhaal van Flevoland. Inzendingen van de leukste eigengemaakte films, foto's of verhalen over Flevoland kunnen opgenomen worden in een expositie. Deze kunnen als een reizende bioscoop in bibliotheken en daarbuiten vertoond worden en via 'social media' worden gedeeld. Daarnaast kan er 'storytelling' ingezet worden om het verhaal echt tot leven te brengen bij het publiek.

Idee van Servicecentrum Flevomeer Bibliotheken, Nieuwland Erfgoed/Batavialand, Flevolandse dichters.

- **Batavialand**

2018 is voor Batavialand een bijzonder jaar omdat het hoofdthema dan '2018 - 100 jaar Zuiderzeewet' is. Batavialand heeft een projectgroep ingesteld voor dit bijzondere jubileumjaar.

Het plan is om de nieuwe organisatie Batavialand in 2018 te positioneren als Erfgoedpark der Lage Landen. Batavialand wil het nationale verhaal vertellen over de Nederlander levend op de grens van land en water.

Aandacht is er ook voor de plannen om de Batavia, het topstuk van Batavialand, op land te brengen. Het publiek krijgt een verbeterde presentatie van het VOC retourschip te zien.

Stakeholders: museum Nagele, museum Urk, Zuiderzeemuseum, museum Schokland, Rijksmuseum, Batavialand/ Nieuwland Erfgoed, Service Centrum Flevolandse Bibliotheken, kunstenaars Flevoland en anderen.

Evenementen

- **Organisatie van een grootschalig publieksevenement, muziekfestival of installatie van een kunstenaar van internationale naam en faam.**

Op één dag (14 juni) of mogelijk langer in geval van een installatie. Provincie Flevoland in samenwerking met gebiedspartners. Namen die daarbij als voorbeeld genoemd worden zijn Daan Roosegaarde, Christo.

- **Organisatie van een (sport) evenement of andere activiteiten op de Houtribdijk en/of Oostvaardersdijk:**

Rijkswaterstaat onderzoekt wat voor activiteiten zij kunnen organiseren rondom de versterking van de Houtribdijk die in 2018 plaats zullen vinden.

Congres met boekpresentatie

- **Organisatie van een Congres over Watermanagement en Polderlandschappen**

Nieuwland Erfgoed/Batavialand i.s.m Technische Universiteit Delft (plus presentatie van Wereld Atlas Polderlandschappen), Genootschap Flevo, Vereniging Vrienden van de Markerwaard.

- **Waterstudio's en Publicatie Water Atlas of the World**

De Wereld Wateratlas is een initiatief van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu om water als (politieke, economische én sociaal maatschappelijke) opgave te blijven agenderen, de 'awareness' en kennis op dit gebied te vergroten en coalities te vormen gericht op samenwerking en actie.

Stakeholders: Ministerie Infrastructuur en Milieu, HLPW (High Level Panel on Water) met (inter)nationale partners in de waterwereld aangevuld met o.a. Wereldbank, OECD, internationaal bedrijfsleven en overheden. ■

04 | Organisaties en Draagvlak

01

02

03

04

05

06

Uit de verkenning blijkt dat een substantieel aantal partijen, zowel binnen als buiten Flevoland, wil aanhaken op het thema en graag een rol vervullen met inbreng van expertise, netwerk en eigen middelen in de vorm van uren en/of (een deel-) financiering. Een belangrijk punt dat opvalt is het verschil in beleidsvisie tussen de diverse stakeholders met betrekking tot de planvorming voor het vieren van '100 jaar Zuiderzeewet' en het stadium waarin deze planvorming zich bevindt:

- Het zijn met name de Flevolandse cultuurdragers en belangenorganisaties die grootse ideeën hebben en reeds gestart zijn met initiatie en ontwikkeling en uitvoering van plannen (zie hoofdstuk 3). Zij willen hun voornemens graag realiseren onder de vlag van '100 jaar Zuiderzeewet'. Expertise, uren en een deel eigen gelden inbrengen zijn echter niet voldoende om hun plannen te kunnen verwezenlijken. Aanvullende financiering is nodig.
- Samenwerkingsverband Het Blauwe Hart, waarin de IJsselmeervereniging, de

Waddenvereniging, het Landschap Noord-Holland, het Flevolandschap en It Fryske Gea, Natuurmonumenten, Sportvisserij Nederlanden, drinkwaterbedrijf en natuurbeheerder PWN participeren, heeft '100 jaar Zuiderzeewet' intern al genoemd bij belangrijke data en bekijkt hoe ze kunnen aanhaken.

- NBTC Holland Marketing heeft 2018 uitgeroepen tot themajaar 'Nederland Waterland'. Dit vanuit de optiek dat er in 2018 extra dynamiek rondom het thema water te beleven is in Nederland. Bijvoorbeeld door de opening van het beleefcentrum van de nieuwe Afsluitdijk en het feit dat het in dat jaar 100 jaar geleden is dat de Zuiderzeewet werd aangenomen. Zij streven ernaar - samen met Zeeland, Zuid-Holland, Flevoland, Overijssel, Friesland, Noord-Holland en Rijkdienst voor Cultureel Erfgoed - om 'Nederland Waterland' internationaal op de kaart te zetten. Vanuit Flevoland is Toerisme Flevoland hierbij betrokken.
- Rijkdienst Voor Cultureel Erfgoed wil in het kader van 'Nederland Waterland' de wereld meenemen in de cultuurhistorie in wateropgaven en de 'awareness' bij een breed publiek en professionals vergroten. Niet zozeer door de organisatie van eigen activiteiten, maar eerder door samenwerking met anderen te zoeken en financiering van projecten.

Het 'Jaar van Nederland Waterland in 2018' biedt aanknopingspunten voor samenwerking tussen NBTC, provincie Flevoland en Rijkdienst voor Cultureel Erfgoed.

- De Flevolandse gemeenten ondersteunen het idee van een menukaart met activiteiten en projecten waaruit zij een keuze kunnen maken en daarin projectmatig kunnen participeren. Tegelijkertijd hebben zij nog geen middelen gealloceerd voor de viering van '100 jaar Zuiderzeewet'. De enige gemeente die expliciet gelden hiervoor heeft gereserveerd is Gemeente Noordoostpolder.
- Stichting Gebiedscoöperatie Gastvrije Randmeren, waarin naast Rijkswaterstaat Midden-Nederland en Waterschap Vallei & Veluwe, tevens 16 gemeenten participeren, heeft aangegeven het onderwerp op de agenda te willen zetten. Zij zijn geïnteresseerd om dit gezamenlijk op te pakken.
- Provincie Friesland heeft momenteel haar focus liggen op Leeuwarden

Culturele hoofdstad 2018. Een van de speerpunten daarbinnen is het thema 'water' en specifiek het project 'De Nieuwe Afsluitdijk' (DNA). Hierin participeren de provincies Noord-Holland, Friesland, het Rijk en alle gemeenten rondom de Afsluitdijk. Ten aanzien van '100 jaar Zuiderzeewet' geldt dat er interesse is dit gezamenlijk op te pakken, omdat hiermee een verbinding gemaakt kan worden rondom de festiviteiten van het Project 'De Nieuwe Afsluitdijk'.

- Provincie Noord-Holland heeft gezien de huidige vieringen ('100 jaar droge voeten')¹ nog geen plannen geïnitieerd voor '100 jaar Zuiderzeewet'. Het thema 'Nederland Waterland 2018' en het project 'De Nieuwe Afsluitdijk' bieden aanknopingspunten.
- Rijkswaterstaat Midden Nederland heeft het voornemen om rondom de versterking van de Houtribdijk in 2018 activiteiten te ontwikkelen die kunnen aansluiten bij '100 jaar Zuiderzeewet'.

- Kennisinstanties zoals Deltares en Technische Universiteit Delft onderzoeken nieuwe mogelijkheden om de vergaarde data en kennis waarover zij beschikken op een vernieuwende manier inzichtelijk te maken voor een breder publiek in Nederland. In dat kader biedt het thema ‘100 jaar Zuiderzeewet’ perspectieven. Deltares ontwikkelt een APP sense of Place en Technische Universiteit Delft ontwikkelt een Wereldatlas Polderlandschappen.
- Waterschap Zuiderzeeland heeft het onderwerp op de agenda gezet om te bespreken in welke vorm ze mee kunnen doen.
- VNO NCW Flevoland wil ‘100 jaar Zuiderzeewet’ op de agenda zetten, omdat de promotie en naamsbekendheid kansen op kunnen leveren voor het bedrijfsleven in Flevoland.
- Vereniging van Waterbouwers vindt het een interessant initiatief en wil kijken hoe zij hierin kunnen participeren. ■

1 In de nacht van 13 op 14 januari 2016 is het 100 jaar geleden dat de Zuiderzee overstroomde en grote delen van Noord-Holland onder water zette. Reden voor Noord-Holland om middels allerlei herdenkingen en festiviteiten hier aandacht aan te besteden.

05 | Conclusies en Aanbevelingen

01

02

03

04

05

06

Overzicht conclusies '100 jaar Zuiderzeewet'

Hieronder volgt een overzicht van de belangrijkste conclusies naar aanleiding van de verkenning

- 1 In de afgelopen periode is er door de kwartiermaker met meer dan 70 vertegenwoordigers uit ruim 50 organisaties (zie bijlage), zowel publiek als privaat gesproken. In deze gesprekken zijn **draagvlak en ideeën** van betrokken organisaties geïnventariseerd. Tevens is de viering van '100 jaar Zuiderzeewet' bij deze organisaties **op de agenda gezet**.
- 2 Een substantieel aantal partijen, zowel binnen als buiten Flevoland, wil **aanhaken op het thema** en een rol vervullen met inbreng van expertise, netwerk en eigen middelen in de vorm van uren en/of (een deel-) financiering.
- 3 Met name de Flevolandse partijen zien de provincie Flevoland als **regisseur** van het vieren van '100 jaar Zuiderzeewet' en daarnaast als **co-financier**/investeerder in hun projecten en ideeën.

- 05
- 4 '100 jaar Zuiderzeewet' biedt een goed aanknopingspunt om **Het Verhaal van Flevoland** vanuit een historisch perspectief naar het heden en een doorkijk naar de toekomst neer te zetten. Waarbij **verschillende beleids-terreinen**, zoals cultuur en cultureel erfgoed, water en economie met elkaar verbonden kunnen worden. Diverse partijen kunnen een eigen invulling geven onder de **gemeenschappelijke paraplu** '100 jaar Zuiderzeewet'.

- 01
- 02
- 03
- 04
- 5 Het Nederlands Bureau voor Toerisme heeft het jaar 2018 als 'Nederland Waterland' uitgeroepen en daar specifiek ook het thema '100 jaar Zuiderzeewet' aan toegevoegd. Voor Flevoland is het juist nu een uitgelezen kans om zich **nationaal en internationaal op de kaart** te zetten als de jongste en daardoor meest onderscheidende provincie van Nederland. Het thema '100 jaar Zuiderzeewet' leent zich uitstekend om hier een extra impuls aan te geven.

Aandachtspunten

- 06
- 1 Er bestaat onduidelijkheid onder de gesprekspartners ten aanzien van het **doel** van het vieren van '100 jaar Zuiderzeewet'. Gaat het om een feest op een bepaald moment of om een langjarige ondersteuning van economie en toerisme?

Op welke **doelgroepen** is het gericht? En welke **thema's** zijn hierin leidend? Gaat het om een Flevolands feest met uiteenlopende cultuuruitingen van amateur tot professioneel niveau? Of om het genereren van aandacht voor watervraagstukken?

- 2 Het aantal organisaties dat '100 jaar Zuiderzeewet' expliciet heeft opgenomen als thema voor 2018 en daar **middelen** voor gereserveerd heeft, is nog beperkt. Daarbij zijn ook de tot nu toe **gereserveerde gelden** van de provincie **bescheiden** te noemen. Ter vergelijking: volgens het coalitieakkoord Flevoland is er 0,1 miljoen gereserveerd voor de viering van '100 jaar Zuiderzeewet'. Voor de viering van '100 jaar Droge Voeten 2016', georganiseerd door Provincie Noord-Holland en Stichting Water Kust Land, waarbij de overstromingen in 2016 werden herdacht, bedroeg het startkapitaal rond de 0,4 miljoen en was de voorbereidingstijd vijf jaar. Leeuwarden Culturele Hoofdstad 2018 heeft een begroting van om en nabij 26,5 miljoen.

- 3 Het **tijdsbestek** voor de voorbereidingen is uitermate kort.
- 4 Ten aanzien van het **commitment** van verschillende partijen met betrekking tot '100 jaar Zuiderzeewet' kan opgemerkt worden dat het met name de cultuurdragers zijn die concrete ideeën hebben aangedragen. De overige organisaties verkeren nog in een verkennend stadium (zie hoofdstuk 3).
- 5 De aanjaagfunctie van de kwartiermaker in de verkenning had een stimulerende rol: partijen zijn enthousiast geworden om het onderwerp op de agenda te zetten en plannen te ontwikkelen. Om het commitment in de aanloop en voorbereidingen naar het themajaar in 2018 hoog te houden is het van belang de partijen **voortdurend te informeren en betrekken**.

SWOT- analyse

Sterk

- + '100 jaar Zuiderzeewet' is in het kader van 'Nederland Waterland 2018' op de agenda gezet. Dit biedt aanknopingspunten om het thema nationaal en internationaal uit te rollen;
- + Enthousiasme en gedragenheid van het thema vanuit diverse organisaties uit diverse sectoren;
- + Veel kwalitatief hoogstaande, concrete ideeën opgehaald bij Flevolandse partijen;
- + Het thema verbindt verschillende beleidsterreinen: Water, Cultuur & Cultureel Erfgoed, Recreatie & Toerisme;
- + Sterke iconen binnen de Nederland Waterlandlijn: Batavialand en de voormalige eilanden Schokland en Urk die wereldwijd symbool staan voor het leven met en de strijd tegen water. Bovendien is Schokland als eerste monument opgenomen op de Werelderfgoedlijst van Unesco.

Zwak

- Doel, publieksgroepen en scope niet bepaald;
- Tijdsbestek voorbereiding en uitvoering kort;
- Middelen reservering betrokken organisaties en provincie tot nog toe zeer beperkt.

Kans

- + Verhaal van Flevoland vanuit historisch perspectief naar heden en toekomst neerzetten i.s.m. uiteenlopende organisaties binnen en buiten Flevoland;
- + Onderwerp breder agenderen dan Flevoland: nationaal en internationaal in het kader van mondiaal waterbeheer;
- + Bewustzijn vergroten van het leven op de zuiderzeebodem en onder NAP en de unieke positie die Nederland daarbij inneemt;
- + Bijdragen aan positionering van Flevoland en daarmee toename toerisme en economie;
- + Een geslaagde invulling geven aan het vieren van '100 jaar Zuiderzeewet'.

Bedreiging

- Uitvoering loopt gevaar indien er te lang gewacht wordt met keuze voor doel, doelgroep, mogelijke aanpak en het vrijmaken van de bijpassende financiële middelen;
- Indien in de aanloop naar 2018 geïnteresseerde partijen onvoldoende geïnformeerd en betrokken worden, dan ontstaat het gevaar dat zij zullen afhaken;
- Het onvoldoende alloceren van financiële middelen om kansrijke projecten verder te kunnen ontwikkelen en uit te voeren levert een afbreukrisico op ten aanzien van doorgang en tijdige realisatie van activiteiten;
- Factor tijd heeft een beperking op voorbereiding en uitvoering.

Aanbevelingen

Algemeen

- 1 Bepaal doel en doelgroepen van de Zuiderzeewetviering.
- 2 Kies voor samenwerkingspartners met inbreng van eigen middelen en realiseerbare ideeën die in korte tijd te ontwikkelen en uit te voeren zijn.
- 3 Zorg voor een centrale regie over de te ontwikkelen en uit voeren projecten.
- 4 Maak duidelijk aan de gekozen organisaties wat de financiële middelen zijn en hoeverre zij daarin zelf voor aanvullende financiering moeten zorgen.
- 5 Maak afspraken met de organisaties over uitwerking van en uitvoering van de ideeën (contract).

Belangrijke randvoorwaarden *Projectteam*

- 1 Stel een projectleider aan.
- 2 Stel een ondersteunend projectteam vast: projectleider die ondersteund wordt door een PR en marketing medewerker en een planning assistent die de praktische coördinatie op zich neemt.
- 3 Maak een keuze voor samenwerkingspartijen en ideeën en stel een concreet uitvoeringplan op met als doel realisatie van het vieren van '100 jaar Zuiderzeewet'. ■

06 | Mogelijke aanpak

Jubileumjaar 100 jaar Zuiderzeewet

Verbinden van feestelijkheden in 2018, geïnspireerd op de doelen van de Zuiderzeewet: **Waterveiligheid, ruimte voor wonen en werken, voedselvoorziening.**

De insteek hierbij is: laat duizend bloemen bloeien. Bied alle initiatieven een etalage door te zorgen voor extra publiciteit en een label van '100 jaar Zuiderzee'.

In deze opzet is de rol van de provincie die van 'linking pin' en aanjager. Doel is om partners te stimuleren met initiatieven te komen, en partijen aan elkaar te verbinden om onder een gemeenschappelijke vlag van '100 jaar Zuiderzeewet' (gezamenlijk) activiteiten te ondernemen. Uitgangspunt hierbij is dat de provincie entameert en faciliteert maar het initiatief, de organisatie en uitvoering van de verschillende activiteiten bij de betreffende organisaties ligt. Het kan hierbij gaan om geheel nieuwe

01

02

03

04

05

06

activiteiten die speciaal voor het themajaar '100 jaar Zuiderzeewet' worden ontwikkeld en uitgevoerd. En extra luister kan worden gegeven aan bestaande (jaarlijks) terugkerende activiteiten door deze onder de vlag '100 jaar Zuiderzeewet' uit te voeren en mee te laten liften op de PR route van de gemeenschappelijke vlag. Daarnaast ontwikkelt Provincie Flevoland in samenwerking met partners een aantal initiatieven die op verschillende tijden in het jaar gelanceerd worden met een bijpassende publiciteitscampagne.

Stakeholders

Allerlei organisaties, variërend van belangenorganisaties, kennisinstellingen en overheden tot professionele theater- en andere gezelschappen, lokale amateurverenigingen en kunstenaars.

Publieksgroepen

Mede afhankelijk van de partners en initiatieven regionaal, nationaal en/of internationaal bereik.

Inzet van de provincie

- Aanjager, verbinder van partijen en waar nodig ondersteuner bij het verder ontwikkelen van de plannen en vinden van financiering.

- **Het bieden van een PR Route** bestaande uit:

- Een digitaal platform '100 jaar Zuiderzeewet', met een jaarplanning waarin de verschillende projecten en initiatieven worden opgenomen. Het digitale platform kan zo ingericht worden dat het in eerste instantie een verzamelplek is waar allerlei ideeën en voorstellen op kunnen worden geplaatst door diverse partners. Eind 2017 krijgt de website een ander karakter en wordt deze ingezet om de verschillende activiteiten in 2018 in de online-agenda te plaatsen;
- Ontwikkeling van een gemeenschappelijk label/logo;
- Een onlinecampagne voor een optimale branding van de verschillende initiatieven;
- Een toolkit met PR materialen (content en beeldmateriaal) rondom '100 jaar Zuiderzeewet'.

- Uitvoering met partners van een aantal initiatieven, lancering op verschillende momenten met een publiciteitscampagne.

Kosten

0,25 miljoen.

Pluspunten

- Een keur aan lokale en regionale activiteiten, georganiseerd door uiteenlopende organisaties, waarbij het eigen initiatief en eigenaarschap worden bevorderd;
- Door een centrale regie, een gemeenschappelijk logo kan er een brede publiciteit worden gegenereerd met een 'benefit share' voor alle partijen;
- Er worden concreet projectideeën uitgewerkt die bijdragen aan het op de kaart zetten van Flevoland;
- Niet alleen promotie voor Flevoland ook, afhankelijk van de partners en initiatieven een nationale en/of internationale uitstraling.

Bijlage

01

02

03

04

05

06

Gesprekspartners Verkenning

*Gesproken met
vertegenwoordigers van de
volgende organisaties:*

- Almere City Marketing
- Apollo Ensemble, Lelystad
- Bonte Hond, Almere
- Boskalis
- Centrum voor Amateurkunst Flevoland (CAF)
- Deltares
- Filmwerk Remy Vlek
- Flevoland Expertisecentrum voor Cultuureducatie Flevoland (FleCk)
- Flevolandschap
- Gastvrije Randmeren
- Gemeente Almere
- Gemeente Dronten
- Gemeente Hoorn
- Gemeente Lelystad
- Gemeente Noordoostpolder
- Gemeente Urk
- Gemeente Zeewolde
- Genootschap Flevo
- Het Blauwe Hart
- Historische kringen
- Kubus Lelystad
- Kunst & Wunderkammer
- Luperpedia Foundation

- Mineralis
- Ministerie van Infrastructuur en Milieu
- Museum Het Oude Raadhuis, Urk
- Museum Nagele
- Natuurmonumenten
- NBTC, Holland Marketing
- Nieuwland Erfgoed Centrum/Batavialand
- Provincie Flevoland
- Provincie Friesland
- Provincie Noord-Holland
- Rijksdienst Cultureel Erfgoed (RCE)
- Rijkswaterstaat
- Service Centrum Flevolandse Bibliotheken
- Staatsbosbeheer
- Stichting De Verbeelding
- Stichting Loods 4
- Stichting Water Kust Land, 100 jaar Droge Voeten
- Theatergroep Suburbia
- Toerisme Flevoland
- TU Delft
- Vereniging Bedrijfskringen Almere
- Vereniging Vrienden van Markerwaard
- Vereniging van Waterbouwers
- Vis-à-Vis
- VNO-NCW
- Waterschap Zuiderzeeland
- XL de Ateliers
- Zuiderzeemuseum

Colofon

Dit is een uitgave van:

Provincie Flevoland
Visarenddreef 1
Postbus 55
8200 AB Lelystad

Contact

Telefoon 0320 265 265
info@flevoland.nl
www.flevoland.nl

Vormgeving

MNB Communications

Foto's

- Juul Baars
- Collectie Nieuw land
Erfgoedcentrum, Lelystad:
Pagina 6
9004459: Schaftende arbeiders in de Noordoostpolder, 1943.
Pagina 7
8001441: Portret van dr.ir. Cornelis Lely gemaakt ter gelegenheid van zijn zeventigste verjaardag, 1924.

